
INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2019-12-01**“Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 105. un 112. pantam”**

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, 2020. gada 23. aprīlī plkst. 13.00 izskatīs lietu Nr. 2019-12-01 tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībnieki

Pieteikuma iesniedzējs: divdesmit 13. Saeimas deputāti: Boriss Cilevičs, Valērijs Agešins, Vjačeslavs Dombrovskis, Vladimirs Nikonovs, Artūrs Rubiks, Ivans Ribakovs, Nikolajs Kabanovs, Igors Pimenovs, Vitālijs Orlovs, Edgars Kucins, Ivans Klementjevs, Inga Goldberga, Evija Papule, Jānis Krišāns, Jānis Urbanovičs, Ļubova Švecova, Sergejs Dolgopolovs, Andrejs Klementjevs, Regīna Ločmele-Luņova un Ivars Zariņš.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdētos aktus: Latvijas Republikas Saeima.

Pieaicinātās personas

Personas vai to pārstāvji, kas savu viedokli snieguši rakstveidā: Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, Ārlietu ministrija, tiesībsargs, Augstākās izglītības padome, Privāto augstskolu asociācija, Latvijas Universitāšu asociācija, organizācija „Latvijas Cilvēktiesību centrs”, *Dr. iur.* Jānis Rozenfelds, *Dr. habil. philol.* Ina Druviete un *D. M. soc.* Aigars Rostovskis.

Uz tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos aicinātās personas vai to pārstāvji: Izglītības un zinātnes ministrija, Tieslietu ministrija, Konkurences padome, Augstākās izglītības padome, Privāto augstskolu asociācija, bijušais Izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis, *Dr. habil. philol.* Ina Druviete, *D.M. soc.* Aigars Rostovskis, *Dr.iur.* Edvīns Danovskis, *D. M.* Uģis Gruntmanis, *L.L.M.* Jūlija Jerņeva, *L.L.M.* Uģis Zeltiņš.

Apstrīdētās normas

2018. gada 21. jūnijā tika pieņemts likums “Grozījumi Augstskolu likumā”. Šo grozījumu 2. pants paredz izteikt Augstskolu likuma 5. panta, kas noteic Augstskolu uzdevumus, trešo teikumu šādā redakcijā:

“Tās savā darbībā izkopj un attīsta zinātni, mākslu un valsts valodu.”

Minēto grozījumu 5. pants paredz aizstāt Augstskolu likuma 56. panta trešās daļas ievaddaļā vārdus "Valsts dibinātās augstskolās" ar vārdiem "Augstskolās un koledžās", proti –

“Augstskolās un koledžās studiju programmas īsteno valsts valodā. Svešvalodu lietošana studiju programmu īstenošanā iespējama tikai šādos gadījumos:

- 1) Eiropas Savienības oficiālajās valodās var īstenot studiju programmas, kuras ārvalstu studējošie apgūst Latvijā, un studiju programmas, kuras īsteno Eiropas Savienības programmu un starpvalstu līgumos paredzētās sadarbības ietvaros. Ārvalstu studējošajiem studiju kursu obligātajā apjomā iekļaujama valsts valodas apguve, ja studijas Latvijā ir paredzamas ilgāk par sešiem mēnešiem vai pārsniedz 20 kredītpunktus;
- 2) ne vairāk par vienu piekto daļu no studiju programmas kredītpunktu apjoma var īstenot Eiropas Savienības oficiālajās valodās, ievērojot, ka šajā daļā nevar ietilpt gala un valsts pārbaudījumi, kā arī kvalifikācijas, bakalaura un maģistra darba izstrāde;
- 3) studiju programmas, kuru īstenošana svešvalodā ir nepieciešama studiju programmas mērķu sasniegšanai, atbilstoši Latvijas Republikas izglītības klasifikācijai šādās izglītības programmu grupās: valodu un kultūras studijas, valodu programmas. Par studiju programmas atbilstību izglītības programmu grupām lemj licencēšanas komisija;
- 4) Eiropas Savienības oficiālajās valodās drīkst īstenot kopīgās studiju programmas.”

Šo grozījumu 7. pants paredz papildināt Augstskolu likuma pārejas noteikumus ar 49. punktu šādā redakcijā:

“Grozījumi šā likuma 56. panta trešajā daļā attiecībā uz studiju programmu īstenošanas valodu stājas spēkā 2019. gada 1. janvārī. Augstskolām un koledžām, kuru studiju programmu īstenošanas valoda neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, ir tiesības turpināt studiju programmu īstenošanu attiecīgajā valodā līdz 2022. gada 31. decembrim. Pēc 2019. gada 1. janvāra studējošo uzņemšana studiju programmās ar īstenošanas valodu, kas neatbilst šā likuma 56. panta trešās daļas nosacījumiem, nav atļauta.”

Augstāka juridiska spēka normas

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Satversmes 105. pants: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Satversmes 112. pants: “Ikvienam ir tiesības uz izglītību. Valsts nodrošina iespēju bez maksas iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību. Pamatizglītība ir obligāta.”

Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmei, jo, ierobežojot tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās, tās nesamērīgi ierobežojot akadēmisko brīvību un augstskolu autonomiju. Tāpat tās neļaujot īstenot jau akreditētas studiju programmas svešvalodās, tādējādi pārkāpjot privāto augstskolu tiesisko paļāvību, ka tās varēs gūt labumu no sava īpašuma izmantošanas.

Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 112. pantam, jo tās ierobežojot privāto augstskolu autonomiju īstenot studiju programmas svešvalodās. Tāpat tās ierobežojot augstskolu mācībspēku akadēmisko brīvību izmantot svešvalodas, kā līdzekli zināšanu nodošanai, kā arī studentu tiesības iegūt izglītību savām vajadzībām atbilstošā svešvalodā. Augstskolu likuma grozījumu izstrādē neesot pietiekami izvērtēta apstrīdēto normu ietekme uz tiesībām uz izglītību. Turklāt to radītais tiesību uz izglītību ierobežojums neesot samērīgs, nesasniedzot savu mērķi, ko varot panākt ar citiem, tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Valsts varētu veikt privāto augstskolu kvalitātes izvērtējumu, saskaņā ar kuru piešķirtu tām tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās.

Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 105. pantā ietvertajām tiesībām uz īpašumu un pārkāpjot arī Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskuma principu, jo ierobežojot privāto augstskolu tiesības uz iegūtās licences pamata veikt komercdarbību. Apstrīdētās normas liedzot privātajām augstskolām īstenot studiju programmas valodās, kas nav ES oficiālās valodas, kā arī ierobežojot to iespējas īstenot studiju programmas ES oficiālajās valodās. Privātās augstskolas, iegūstot attiecīgas licences un akreditējot studiju programmas, varējušas paļauties, ka šīs programmas varēs īstenot. Apstrīdētās normas, skatot tās kopsakarā ar likumu “Par Rīgas Ekonomikas augstskolu” un Rīgas Juridiskās augstskolas likumu, kas atļauj šīm privātajām augstskolām īstenot studiju programmas angļu valodā, kropļojot konkurenci augstākās izglītības tirgū.

Turklāt apstrīdētās normas esot arī pretrunā Līguma par Eiropas Savienības darbību normām, kas nodrošina pakalpojumu sniegšanas brīvību Eiropas Savienībā. Ar apstrīdētajām normām neesot iespējams sasniegt to leģitīmo mērķi. Tas esot sasniedzams ar citiem, tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, ilgāka pārejas perioda uz jauno regulējumu noteikšanu.

**Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Latvijas Republikas Saeimas (turpmāk – Saeima) –
apsvērumi**

Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1., 105. un 112. pantam.

Saeima norāda, ka apstrīdētās normas esot daļa no vienotas, pakāpeniski realizētas reformas attiecībā uz valsts valodas lietojumu izglītības sistēmā, kas aptverot visas izglītības iestādes visos izglītības līmeņos.

Apstrīdētās normas neierobežojot Satversmes 112. pantā ietvertās tiesības uz izglītību, jo valstij neesot pienākums garantēt augstāko izglītību valodā, kas nav valsts valoda. Tiesības uz izglītību gan nevarot tikt pienācīgi īstenotas, nenodrošinot augstskolu autonomiju un akadēmisko brīvību, taču tās neparedzot augstskolu dibinātājiem un pasniedzējiem brīvību attiecībā un augstskolu vadīšanu un mācību satura veidošanu.

Saeima uzsver, ka pat, ja tiek konstatēts tiesību uz izglītību ierobežojums, tas esot noteikts ar pienācīgā kārtībā noteiktu likumu. Apstrīdēto normu izstrādes gaitā esot uzklautas visas ieinteresētās personas. To mērķis esot valodas lietojuma stiprināšana un citu personu tiesību aizsardzība. Tās esot piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo pieaugšot latviešu valodā studējošo skaits un ārzemniekiem būšot vairāk iespēju apgūt valsts valodu. Leģitīmo mērķi neesot iespējams sasniegt ar alternatīviem līdzekļiem, jo tie prasītu papildu finansiālus ieguldījumus. Radītais tiesību ierobežojums esot samērīgs, jo pilnībā neliedzot īstenot studiju programmas svešvalodās un neierobežojot augstskolu un to mācībspēku autonomiju un akadēmisko brīvību.

Saeima uzsver, ka Satversmes 105. pants neparedz tiesisko aizsardzību personas tiesībām gūt peļņu. Privātās augstskolas nevarot paļauties, ka to īstenotās studiju programmas nesīs tām peļņu, kā arī, ka šādas studiju programmas tiks akreditētas arī turpmāk. Ja pieņem, ka apstrīdētās normas rada Satversmes 105. pantā noteikto tiesību ierobežojumu, tas esot samērīgs. Esot jāņem vērā, ka augstākās izglītības joma tiek īpaši regulēta un pilda valstiski un sociāli nozīmīgas funkcijas. Apstrīdētās normas neierobežojot privāto augstskolu iespējas īstenot citas augstākās izglītības vai neformālās izglītības studiju programmas. Tiesiskās paļāvības princips neradot paļāvību uz tiesiskā regulējuma nemainību. Esot noteikts pietiekams pārejas periods uz jauno regulējumu.

Tiesas process

Lietas Nr. 2019-12-01 izskatīšana tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiks uzsākta 2020. gada 23. aprīlī. Tiesas sēde notiks videokonferences režīmā, nodrošinot ārkārtējās situācijas laikā noteikto distancēšanās pienākuma ievērošanu, lai ierobežotu vīrusa Covid-19 izplatību.

Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas tiks informētas par tiesas sēdes norisi un prasībām, kas jāievēro attālinātajā tiesas sēdē. Interesenti tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos varēs vērot tiešraidē Satversmes tiesas *youtube* kontā. Informācija būs pieejama Satversmes tiesas mājaslapā un *twitter* kontā @Satv_tiesa.

Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklautas pieaicinātās personas, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Tiesas sēdes norise tiks adaptēta, ievērojot ārkārtējās situācijas apstākļus un tehnoloģiju sniegtās iespējas.

Satversmes tiesas likumā noteiktajos gadījumos līdz sprieduma pasludināšanai tiesvedību lietā var izbeigt. Nolēmumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze un informācija tiks publicēta Satversmes tiesas mājaslapā sadaļā “Jaunumi”, kā arī sadaļā “Lietas” pie šīs lietas numura.

Informācija sagatavota ar mērķi informēt par Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem un lietas dalībnieku apsvērumiem. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas
Sabiedrisko attiecību un
protokola nodaļas vadītāja

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830749, 26200580